

speciale gratiæ lumen, et auxilium, peculiarem modum exponendi, et proponendi veritatem sibi altiori modo revelatam superiori Angelo, et ita illum proprie illuminare. Hoc autem miraculosum esset inter Angelos, et ideo non possumus affirmare aliquando fieri. Solum enim animæ Christi concessum esse scimus, ut cum sit in naturali modo intelligendi inferior, nihilominus omnes Angelos illuminet ut jam diximus.

30. *Ultimus modus respondendi ad dictam difficultatem in num. 18.*—Ultimo posset aliquis probabiliter defendere, inferiorem Angelum nunquam manifestare superiori mysterium gratiæ, ipsi superiori ignotum, sive per illuminationem, sive per simplicem locutionem: non quia non posset absolute loquendo, sed quia vel non permittitur, vel quia secundum ordinarium providentiæ modum nunquam datur occasio talis manifestationis. Quod declaro supponendo Angelos recipientes a Deo illuminationem alicujus mysterii, non statim, nec semper communicare illam omnibus aliis, sive superioribus, sive æqualibus, sive inferioribus, sed juxta divinæ voluntatis ordinem sibi præscriptum, aut significatum. Nam licet divus Thomas, 1 part., quæst. 106, art. 4, ex Dionysio, cap. 15, de cœl. Hierarch., et Gregorio, homil. 34, in Evang., docere videatur Angelos superiores revelare inferioribus omnia, quæ sibi a Deo revelantur, quia cum divinam bonitatem plenissime participant, quidquid recipiunt sine invidia communicant: nihilominus intelligendum est, id agere sanctos Angelos, non quasi ex necessitate naturæ, sed cum prudentia et discretionem, prout occasio postulerit. Parati ergo sunt sancti Angeli ad explanandum omnibus aliis omnia, quæ recipiunt, nihilque ex invidia, aut quasi spirituali avaritia occultant, quod ad eorum bonitatem pertinet: actu vero non semper omnia revelant, sed prout, aut Deum velle intelligunt, vel aliqua honesta ratio, aut utilitas exigit. Nam potest Deus sub secreto aliquid revelare uni Angelo: ut, verbi gratia, annuntiationem Virginis Gabrieli, et tunc clarum est, Gabrielem non fuisse manifestaturum aliis illud mysterium. Et ita verisimile est, Deum revelando aliquid peculiariter alicui Angelo, significare illi modum, quo vult tale mysterium aliis communicari, vel occultari. Quod si Deus nihil in hoc peculiare præscribat, sed arbitrio Angeli recipientis revelationem id relinquat, tunc fortasse Angelus, qui revelationem recipit, statim omnibus aliis, quibus est ignota, illam

manifestat, ex illo bonitatis affectu perficendi alios, seu communicandi se aliis, vel saltem id facit, cum primum conveniens et opportunum esse judicat.

31. *Progreditur responsio.*—Hoc ergo supposito dico, quando Deus immediate revelat aliquid alicui Angelorum supremæ Hierarchiæ, ut inferiores aliquos de illa re illuminet et instruat: posse illud revelare sub secreto, et solum ad illuminandos inferiores ministros tali operi necessarios: et tunc inferiores, licet aliquid sciant, quod multi superiores ignorant, eis non loqui de illo mysterio, nec illud revelare, quia sub eodem secreto illud recipiunt. Si autem prima revelatio immediate facta superiori Angelo non fit per modum sacramenti regii, quia abscondendum est, ut dicitur Tob. 12, tunc valde credibile est, non fieri talem revelationem immediate alicui Angelo primæ Hierarchiæ, quin fiat omnibus illi superioribus, vel æqualibus, si illos habet, quia cum mysterium non sit secretum, si Deus uni communicat immediate, non est cur aliis æqualibus, vel sibi propinquioribus illud celet, et eadem ratione fit verisimile, per eosdem Angelos statim illuminari cæteros inferiores ejusdem Hierarchiæ de eodem mysterio, quia nihil est, quod impediatur, et hoc pertinet ad summam amicitiam, et communicationem bonorum Angelorum inter se. Atque ita nunquam datur occasio, in qua inferiores Angeli illuminent superiores primæ Hierarchiæ, vel cum illis de mysterio ipsi ignoto loquantur.

32. *Idem ad alias Hierarchias applicatur.*—Et cum eadem proportione idem potest in secunda, et tertia Hierarchia explicari, comparando inferiores ad superiores, tam in diversis Hierarchiis, quam intra eandem. Nunquam enim inferiori aliquid revelatur, quod superioribus multis celetur, nisi quando intercedit secretum divinitus commendatum, et tunc licet inferior sciat, quod superior ignorat, non revelabit illud. Si vero mysterium non absconditur, verisimile est nihil revelari inferioribus, quod omnibus superioribus non innotescat, et in hoc sensu forte locuti sunt theologi, quando absolute dixerunt nihil scire inferiorem Angelum, quod superior ignoret; non enim intendunt excludere secretum. Unde quando id quod Deus occulte revelaverat, vult aliis prodigi, verisimile est, id fieri cum eodem ordine, ut inferioribus manifestetur per superiores, superius autem immediate ab ipso Deo, quia nulla est necessitas ordinem præscriptum invertendi.

33. *Alia quæstiones prætermittuntur.*—Ulterius vero hic posset inquiri, an sancti Angeli interdum malos illuminent, vel inter se possint illuminari, id est, inferiores a superioribus in natura: sed de hac re dicam melius in libro octavo tractando de statu malorum Angelorum. Item posset interrogari, an homines interdum Angelos doceant, vel illuminent: sed hoc in libro secundo tractatum est, et ideo de illuminatione sanctorum Angelorum inter se hæc sufficiant. Posset autem ulterius moveri quæstio, quam D. Thomas tractat, quæst. 106, art. 2, an unus Angelus possit movere, et (ut ita dicam) accendere voluntatem alterius: sed quia res est facilis, in sequenti capite agentes de humana voluntate, simul de angelica illam expediemus.

## CAPUT XVI.

UTRUM POSSINT ANGELI HOMINUM VIATORUM, VEL ILLUMINARE MENTES, VEL VOLUNTATES EXCITARE.

1. *Illuminatio efficacius medium, quo Angeli ad salutem hominum utuntur.*—Postquam dictum est de actibus hierarchicis, quos sancti Angeli inter se exercent, dicendum est de actionibus, et ministeriis, quæ circa homines operari possunt, et ad eorum salutem potissimum ordinantur, juxta illud ad Hebr. 1: *In ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Inter hæc autem ministeria, illuminatio continetur, de qua primum omnium dicendum est, quia et magis accedit ad illuminationem Angelorum inter se, et est medium propinquius, et efficacius, quo Angeli boni ad salutem hominum procurandam utuntur. Agimus autem de illuminatione hominis viatoris, et animæ mortali corpori conjunctæ: nam dicere de illuminatione animæ separatæ, prout ab Angelis fieri potest, neque hujus loci est, neque peculiarem doctrinam exigit, quia idem est modus illuminationis animæ separatæ, qui est cæterarum intelligentiarum. An vero animæ beatæ illuminentur ab Angelis omnibus, etiamsi contingat Angelos esse in gloria inferiores; item an una anima beatorum illuminet minus beatam. Item an anima conjuncta corpori glorioso possit a puro spiritu creato intellectualiter, ac mere spiritualiter illuminari, in materia de Beatitudine hominum tractandum est. Solum ergo agimus de illuminatione hominum viatorum, quibus sancti Angeli, annuntiando divina mysteria, instruendo, ac exhortando ministrant.

2. *Prima suppositio, posse Angelos homines illuminare certum est de fide.*—Primo ergo supponimus, Angelos sanctos posse homines illuminare, et hoc munus quasi ex officio (ut sic dicam) illis convenire. Hoc tradit divus Thomas, 1 part., quæst. 111, per totam; estque certum, et de Fide. Nam in sacra Scriptura passim leguntur sancti Angeli docentes homines divina mysteria, Deique voluntatem eis revelantes, ut Daniel 8: *Et ait ad me, intellige fili hominis;* et infra: *Ego ostendam tibi, quæ futura sunt,* et cap. 9: *Et docuit me, et locutus est mihi: Ego veni, ut indicarem tibi;* Et Zachar. 1: *Dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sint hæc, etc.,* et in Apocalypsi habentur multa similia. Docere autem, et instruere homines, hoc est illos illuminare. Nam Paulus ad Ephesios 3, de se dicit: *Mihi omnium novissimo data est gratia illuminare homines, quæ sit dispensatio mysterii absconditi,* etc. Cum tamen sola doctrina et Verbo Dei fidem doceret, plantando, et rigando, ut ipse dicit 1, Corin. 3, ergo etiam Angelis datum est illuminare homines, quia non minus docent eos, et mysteria divina ostendunt, quam Paulus. Confirmatur ex illo Psalm. 118: *Lucerna pedibus meis Verbum tuum, et lumen semitis meis,* et Prov. 6: *Mandatum lucerna est, et lex lux.* Angeli ergo qui hominibus verba Dei, ejusque mandata proponunt, eos illuminant, saltem explicando, et applicando lumen. Hoc enim modo etiam Doctores Ecclesiæ illam illuminant.

3. *Probatum secundo ex Patribus.*—Præterea veritatem hanc docet expresse Dionysius, toto lib. de cœlest. Hierarch., præsertim, cap. 4 et 15. Et Augustinus, concl. 18, in Psalm. 118, circa illa verba: *Da mihi intellectum,* dicit, hoc solere Deum facere per Angelos, et adducit illud Dan. 8: *Gabriel fac intelligere istam visionem,* et id cap. 9, *Ego veni, ut indicarem tibi.* Legitque ipse, *Veni intellectum dare tibi;* et addit, *Deus per seipsum, quia lux est, illuminat piæ mentes, etc. Sed si ad hoc ministro utitur Angelo, potest quidem Angelus aliquid agere in mentem hominis, ut capiat lucem Dei et per hanc intelligat.* Et inferius declarat Angelum ita dici illuminare hominem, sicut, qui lucernam adducit, vel fenestram aperit. Deinde Cyrillus, lib. 1, in Joan., c. 9, circa illa verba: *Qui illuminat omnem hominem,* multis testimoniis Scripturæ probat, etiam Angelos mentem humanam illuminare, et utitur exemplo Doctorum Ecclesiæ, qui ob eam causam, *lux mundi* dicuntur Matth. 5. Postea vero declarat



Angelos illuminare docendo, et tanquam Dei ministros, et traditione (ait) a mente sua in mentem alterius doctrinæ transfundendo. Deum autem illuminare infundendo lucem, etc.

4. *Confirmatur ex aliis Patribus.* — Unde hanc veritatem docere intendunt Patres, cum dicunt, Angelos custodes, docere, instruere, et exhortari homines: nam hæc non faciunt, nisi illuminando illos, plures autem Patres sic loquentes referemus infra tractando de Angelorum custodia. Et videri potest Origenes, hom. 11, in Num., et l. 3, Periar., c. 2, et Basilus, l. 3, contr. Eunom., ubi Angelum custodem pædagogo et pastori comparat; et Nazianzenus, carmin. 6, de substantiis mente præditis: *Illi homines, urbes isti gentesque gubernant, et sacra conciscant quæ spiritualia nobis; et Anastasius Synaita, l. 5, Anagog. contempl. in Exaemer., circa fin., ait: Iis maxime, qui in virtutibus effecti sunt volucres, a Deo dantur sancti Angeli, qui eorum curam gerant, et provideant ad illuminationem;* Augustinus, in Soliloquiis, cap. 27, de Angelis custodibus ait: *Hortantur pugnantes,* Remigius, in Psal. 90, ait, Angelos confortare nos in bonis operibus; hoc autem non faciunt, nisi illuminando; Anselmus, in Elucidar., quod nos semper ad bonum incitant; ac denique Richardus de Sancto Victore, cap. 4, in cant., quod torpentes excitant, et sollicitos, ac ferventes, amplius accendunt. Ratione ostenditur hæc veritas explicando modum, quo possint Angeli homines illuminare.

5. *Secunda suppositio variis modis Angelos illuminare nos.* — *Primus modus.* — *Secundus modus.* — Secundo igitur supponimus duobus modis posse Angelum illuminare hominem, videlicet visibiliter, et invisibiliter: prior modus fit per signa, seu objecta sensibilia externis sensibus ita applicata, ut mentem excitent, et illuminent. Qui modus est ad instar illius, quo unus homo alterum docet et illuminat, et ita est per se facilis, ac perspicuus, et præcipue fit per auditum qui est sensus disciplinae. Potestque ab Angelo fieri vel in corpore assumpto per illud homini loquendo, ut in libro quarto explicatum est, et sic Gabriel sanctissimam Virginem verbis suis illuminavit, et docuit, prius proponendo mysterium, dicens, *Ecce concipies,* etc., deinde explicando modum, scilicet *Spiritus sanctus superveniet in te;* ac tandem exemplo mentem ejus confortando, *Et ecce Elisabeth cognata tua,* etc. Et simili modo idem Gabriel illuminavit Zachariam, et Danielelem, et alia exempla similia sunt fre-

quentia in Scriptura. Aliquando vero possunt Angeli sine corporibus assumptis formando sensibiles voces, seu sonos vocibus similes, et tandem significationem habentes, homines illuminare. Sic Angelus nomine Dei illuminavit Samuelem 1, Reg. 3, ubi prius per illum vocavit: *Samuel, Samuel,* et postea illum docuit, *Ecce ego faciam verbum in Israel,* etc. Illa enim verba ministerio Angeli fiebant, licet nomine Dei Angelus loqueretur. Nam istæ apparitiones, et revelationes per Angelos semper fiebant, ut notarunt Albertus et Carthusianus, in Dionysium, cap. 15, coelest. Hier., et in capite ultimo, latius dicemus.

6. *Aliquando scriptis, vel figuris aliis, aut nutibus.* — Et quod diximus de verbis ad aures sonantibus, intelligi etiam potest de verbis scriptis: nam illa etiam potest Angelus facere, et per ea hominem docere et illuminare, sicut Daniel 5. Rex Balthasar vidit digitos scribentes verba, quibus intellectis illuminari posset. Unde interdum simul vel scriptis verbis, vel aliis imaginibus oculis representatis, et verbis significationem Scripturæ, vel imaginum representationem interpretantibus, illuminationem perficiunt, ut in Prophetis, præsertim in Daniele et Apocalypsi frequens est. Aliquando etiam dicuntur sancti Angeli uti nutibus, et figuris circa corpus hominis pungendo, vel aliter commovendo, ut illum ad bonum excitent, vel a malo retrahant. Cujus rei exemplum refert Malonius 2, dist. 9, disp. 13. Nec in toto hoc modo illuminandi est difficultas, quia hæc signa per solum motum localem fieri possunt. Supponunt autem significationem ad placitum ab hominibus impositam verbis, vel figuris, quæ ejusdem rationis est in figuris ab Angelis formatis, quæ in propriis verbis, vel scripturis humanis, aut, si aliæ imagines interveniant, illæ etiam habent suam analogam, seu metaphoricam representationem, quam verbis, vel aliis modis explicant. Aut denique si tantum aliis nutibus utuntur, vel ex usu, vel ex conventionem inter hominem, et Angelum percipitur ab homine significatio. De qua re in legendis Sanctorum multa exempla inveniuntur.

7. *Alter modus est invisibiliter illuminando.* — *Id contingit, ordinarie media phantasia, de quo triplex dubium movetur.* — *Primum dubium, quomodo fiat circa phantasia.* — Alter modus invisibilis illuminationis difficilior est. Dicitur enim invisibilis, quia non sit per sensus externos, sed interius in mente, vel immediate, vel medio phantasmate, et certum

quidem est posse Angelum invisibiliter homines illuminare: tum quia hæc illuminatio sæpe fit in somno, ut de sancto Josepho, et Magis legimus, Matth. 1 et 2, et sæpe alibi de aliis in Scriptura refertur; tum autem non sit per sensus externos, ut constat; tum etiam quia dæmones possunt hoc modo invisibiliter tentare, et decipere homines; ergo multo magis poterunt sancti Angeli homines invisibiliter illuminare. Unde certum est, hanc illuminationem ordinarie fieri media phantasia. Duo autem supersunt declaranda: primum est quomodo fiat circa ipsam phantasia: secundum est, an semper fiat mediante illa: quibus addemus tertium ut ultimæ parti tituli satisfiat, videlicet quomodo voluntatem attingat. Circa primum ratio dubitandi esse potest, quia sicut sensus externi moventur a sensibilibus objectis immediate: ita phantasia movetur ab eisdem objectis mediis sensibus, et speciebus illis impressis: sed non possunt Angeli movere externos sensus immediate, nisi applicando eis ipsorum objecta: ergo neque possunt phantasia movere, nisi applicando objecta: sed non possunt applicare immediate ipsi phantasiæ, quia non est capax naturaliter talis motionis immediatæ ab objecto, sed solum mediante sensu externo: ergo non possunt Angeli invisibiliter movere phantasia: quia applicatio et motio, quæ sit per sensus externos, invisibilis non est.

8. *Prima responsio.* — *Impugnatur.* — Ad hoc respondet Alensis, 2 part., q. 40, memb. 4, posse Angelum imprimere sensibus internis phantasmata, seu species similes illis, quas facerent sensibilia objecta, si sensibus externis essent præsentia, et ita mediis speciebus internis seu phantasmatis posse homines illuminare. Sentitque Alensis hanc potestatem esse Angelis naturalem. Idemque tradit Albertus, de quatuor coæquæ, 1 part., q. 6, art. 11. Sed neuter id probat: nec est consentaneum his, quæ in libro quarto de virtute Angelorum ad efficiendas qualitates corporeas diximus. Nullas enim alias efficere possunt per se, ac propria virtute, sed tantum per accidens applicando activa passivis: ergo nec phantasmata interna possunt per se efficere, sed tantum applicando activa passivis. Et confirmatur, nam in sensibus externis, non potest Angelus per se efficere species, nisi exteriora objecta applicet: ergo multo minus poterit phantasmata interna, quæ perfectiora sunt, efficere. Item alias posset Angelus naturaliter facere, ut cæcus haberet phantasmata colorum, vel

similia, quæ plane impossibilia sunt. Atque hoc quidem verum est, loquendo de virtute naturali Angeli.

9. Nihilominus tamen sancti Angeli, ut ministri Dei, et supernaturali virtute ab ipso participata poterunt hoc modo imaginationem, imo et intellectum movere. Certum autem esse debet, hanc supernaturalem elevationem, et miraculosam actionem non esse necessariam, ut sanctus Angelus custos, verbi gratia, hominem illumet invisibiliter, ipsumque doceat et instruat, et excitet in bonis actibus. Quia dæmon potest decipere homines interius movendo imaginationem, et per illam pravas et falsas cogitationes inducendo, ut est certum, et infra videbimus: dæmon autem non operatur virtute supernaturali, ut constat: alia ejus tentatio Deo esset tribuenda, cum tamen Deus neminem tentet: ergo etiam Angelus sanctus potest naturali virtute invisibiliter illuminare, et docere homines media phantasia: ergo sine impressione per se novorum phantasmatum id poterit præstare. Quocirca ex effectibus nobis certum non est, sanctos Angelos interdum per se efficere phantasmata virtute supernaturali: ergo cum id non sit necessarium, nec nobis revelatum sit, cum fundamento id affirmare non possumus.

10. *Vera resolutio dubii.* — Dicendum ergo est Angelum non imprimere per se phantasmata, sed movere humores, vel spiritus vitales, quibus commotis ipsa phantasia ad operandum excitatur, et per illam intellectus movetur ordinate, et convenienter: et hoc modo invisibiliter hominem illuminari ab Angelo. Hæc est sententia D. Thomæ, d. q. 111, a. 3, et q. 11, de Verit., a. 3, et optime q. 16, de Malo, art. 11, ubi de dæmonibus loquitur, sed est eadem ratio de sanctis Angelis, quantum ad naturalem virtutem spectat. Et in hunc modum exponit Augustinus, l. 2, de Gen. ad litt. c. 12, usque ad 20. Et hanc doctrinam sequuntur Cajetanus et Thomistæ in d. q. 111, 1 p., et Capreolus, in 2, d. 8, q. 1, concl. 3, et ibidem Bonaventura, Durandus, et Argentina, et Richardus, d. 10, a. 2, q. 2, et ex parte consentit ibi Scotus, q. unic. § *Ad secundum, vers. Sed de aliis,* licet in aliquibus dubius sit, ut statim dicam. Et idem fere habet ibi Bassolis, a. 3, et Aureolus, q. 1, a. 2. Et similiter consentit Ægidius, quodl. 6, q. 16, licet tacite impugnet D. Thomas, eo quod dicat Angelum aliquo modo confortare intellectum hominis, et in hoc differentiam constituat inter Angelum, et hominem docentem, seu illuminantem a-



lium : de quo in secundo puncto aliquid dicam.

11. Probatur assertio, supponendo ex materia de Anima, phantasmata per sensus exteriores accepta conservari in interno sensu, vel organo ejus, ut experientia etiam notum est. Secundo supponimus phantasmata sic conservata posse ab extrinseco ita moveri, ut phantasia moveant, et excitent ad plura representanda, et concipienda, quæ nec exterius tunc apparent, nec illo modo sensibus percepta sunt. Hoc etiam experientia est notum, et interdum sit per voluntarium usum, et applicationem hominis, interdum vero sine illa, ut in somniis evidenter ostenditur; unde necesse est, ut ab extrinseco motore id proveniat. Tercio supponitur id non posse fieri per transfigurationem, seu transmutationem in solis speciebus phantasiae factam, quia illæ species sunt accidentia, quæ non transmigrant de subjecto in subjectum, nec in se alterantur, nec etiam possunt per se intendi, nisi fortasse a proprio objecto efficaciori, vel melius applicato, vel mutato temperamento organi, vel subjecti, in quo species recipitur. Atque ita omnes concludent, ea, quæ in somniis accidunt, fieri per mutationem localem aliquorum corporum intra corpus hominum existentium, in quibus phantasmata, seu quasi imagines sensibilibus objectorum conservantur, sive illa corpora sint humores ejusdem corporis, sive spiritus animales, sive organum phantasiae, seu cerebrum, quod est substantiæ fluidæ, et secundum partes commoveri potest. Hoc enim incertum est, et in materia de Anima est inquirendum; et ad præsens non refert: nam quodcumque sit illud corpus, in quo sustentantur interna phantasmata, certum est per motionem localem talis subjecti simul cum motione alicujus humoris, et spirituum excitari imaginationem ad varias apprehensiones, et representationes rerum faciendas. Quæ fuit doctrina Aristotelis, lib. 4, de Somniis, cap. 3, quam sumpsit ab experientia somniorum, et representationum, quæ in fabricantibus et amentibus fiunt.

12. Probatur jam data resolutio. — Hinc ergo probatur assertio, quia quod in nobis fieri potest per motum localem humorum, et spirituum, potest fieri virtute angelica; sed hæc interna, et invisibilis motio phantasiae fieri potest per motum localem, ut declaratum est; ergo potest fieri per virtutem Angeli, non quidem per se, sed applicando activa passivis. Major supra probata est generaliter in libro quarto, et eandem rationem habet in motu

locali sanguinis, et spirituum intra corpus existentium, quia non opus, ut ille motus, quatenus antecedit operationem phantasiae, sit vitalis, sed satis est, ut diversa applicatio phantasmatis ad internum sensum, seu imaginationem per illum fiat. Addendum etiam est, illam motionem, quæ in somniis, vel aegrotantibus fit, esse a causis naturalibus alterantibus corpus; et ideo inordinate fieri, quia fortuito, seu casu fit. Per Angelum autem præcipue bonum fieri potest ordinatissime et efficacissime, quia ipse voluntate, et a proposito agit, et optime novit quomodo debeant spiritus, et humores moveri, ut phantasmata convenienter applicentur ad formandos conceptus, seu apprehensiones ad cognitionem veritatis intentæ maxime accommodatas, et in hoc multum superat magisterium angelicum ab humano magisterio. Quam differentiam D. Thomas in citatis locis intendit, et ratione illius dicit Angelum illuminantem hominem confortare intellectum ejus, non quia aliquid in ipso per se efficiat, ut statim dicemus. Denique addit Scotus, posse Angelum amovere impedimenta ordinatæ apprehensionis phantasiae; quod verum est, quantum per motum, vel quietem localem fieri potest. Et sic ait, si impedimentum erat aliqua spirituum, vel humorum commotio, et perturbatio, poterit Angelus illam sedare, et sic cessabit impedimentum: si autem erat aliqua læsio organi per qualitatum intensionem, aut improportionem, in tantum poterit ab Angelo tolli, in quantum applicando activa passivis, possit organum ad debitam dispositionem reduci; quod quidem ordinarie facile poterit ab Angelo fieri, si Deus id velit, aut permittat.

13. Contra prædicta arguitur primo. — Contra hanc vero resolutionem duo objicit Aureolus. Primum tamen illorum supponit, auctores allegatos, seu D. Thomam dicere, Angelum docere hominem illuminando phantasmata, ad eum modum, quo alicui dicunt, nostrum intellectum agentem illuminare phantasmata, aliquid in illis agendo. Hoc autem ipse impugnat, quia intellectus agens non agit in phantasma, sed cum illo agit speciem in intellectu possibili. Respondet autem Capreolus negando priorem positionem ab Aureolo sumptam: sed nos illam admittimus, eamque in tractatum de Anima remittimus. Et secundo cum eodem Capreolo dicimus, nec D. Thomam, nec alios auctores tribuere illum modum illuminationis Angelis; Angelus enim cum homine nihil in quo phantasma est, movet, et ordinate applicat, et applicando activa passivis, forte dispo-

nit idem subjectum, seu organum, ut ipsum phantasma, vel subtilius sit, vel efficacius, ac fortius agat.

14. Arguitur secundo. — Confirmatur. — Altera objectio directe est contra sententiam explicatam, quia tota illa applicatio, vel ordinatio phantasmatum tantum esse potest per motum localem: tunc igitur argumentatur, quia vel per motum illum movetur species, et ponitur extra spiritus, et sic accidens migraret de subjecto in subjectum; aut non mutatur ipsa species, sed tantum subjectum ipsum, et sic talis motio subjecti nihil conferret ad variandam, vel causandam apprehensionem phantasiae. Probationem hujus ultimæ partis insinuat, quia phantasmata non sunt in spiritu secundum diversas partes ejus, alias non possent tot phantasmata in spiritu, seu in cellula parva capitis, quæ paucos spiritus capere potest, multiplicari: ergo eadem phantasmata in minima, et qualibet parte spiritus, saltem secundum representandi vim, sicut in eadem parte pupillæ oculi, etiam minimæ sunt species visibiles magnarum, et multarum rerum: ergo solus motus localis spirituum non potest ad phantasiae aliter, et aliter movendam deservire. Quam objectionem etiam Scotus opponit, dicens tot posse esse phantasmata, ut non possit singulis assignari propria pars subjecta in ipsis speciebus, vel humoribus; ergo sunt in eodem subjecto, et in eadem parte ejus; ergo motio localis subjecti, sive sit spiritus, sive humor, sive cerebrum, seu medulla capitis, facere aliquid non potest, ut phantasma magis moveant, vel magis ordinate, quam prius, nisi in ipso phantasmate per alterationem aliqua mutatio fiat.

15. Hæc objectio communis est ad alias difficultates philosophorum. — Vera responsio. — Hæc vero objectio non tantum in illuminatione, seu actione Angelorum ad movendam phantasiae, sed etiam in naturali, vel animali excitatione phantasiae, variisque representationibus, quæ per somnia in illa fiunt, locum habet. Certum est enim, representationes illas somniorum non fieri in nobis, nisi per locales motus, et incursiones spirituum, et humorum in corpore existentium, in quibus somniis eadem est difficultas, quomodo per motum localem spirituum hanc representationem potius, quam illam fieri contingit; si eadem phantasmata sunt in spiritu, et in qualibet parte ejus. Difficultas ergo hujus objectionis communis est, et plura dubia involvit mere philosophica; ut an phantasmata sint

inhærenter in cerebro, vel in spiritu? et an sint extensa, vel in puncto? et in qualibet parte subjecti possint multiplicari in quocumque numero? A quibus nunc abstinere dicimus, actualem immutationem phantasiae per hanc speciem potius quam per illam ex multis causis posse provenire, scilicet ex varia dispositione organi, vel ex dispositione medii, quod inter spiritum animale, et ipsam phantasiae intercedere potest, vel ex diversitate phantasmatum inhærentium spiritibus, vel partibus cerebri: nam licet multa eidem spiritui inhære possint, non est necesse ut illi insint omnia; nec ea quæ insunt oportet esse æqualia, et ita experientia somniantium docet, eos in quibus melancolia dominabitur, somnare tristia; in quibus vero sanguis redundat, vel bilis, læta aut ardua somnare: et qui terrestribus humoribus abundant, gravia onera sibi imposita apprehendere; et sic de aliis. Ergo signum est, has immutationes multum pendere ex humoribus, sive ut dispositionibus organi phantasiae, sive ut mediis, per quæ deferuntur phantasmata. Idemque fere est de spiritibus, qui et possunt esse varie affecti juxta humoris varietatem; et ita etiam varie afficere organum potentia, et fortasse principaliter deferunt phantasmata, quæ etiam possunt esse magis, vel minus apta, et efficacia ad mutandam potentiam, vel quia eorum actio modificatur ex humore prædominante in corpore, vel in organo: vel quia in se magis vigent, vel intensiora, seu efficaciora sunt. Nam inde fit, ut ea quæ frequentius in vigilia tractamus, in somno sæpius represententur: quia phantasmata illarum rerum vel sunt intensiora, vel plura, et efficaciora ad potentiam immutandam. Cum ergo Angeli notam habeant dispositionem tam ex parte organi, quam humorum, et spirituum, et phantasmatum, possunt facile per motum localem humorum, et spirituum, vel applicando, si opus fuerit, alias coadjuvantes causas, prout utile, et opportunum fuerit, excitare illam cogitationem, et representationem, quam intendunt, et ita homines ex parte phantasiae illuminare. Neque obstat quod in eodem spiritu, verbi gratia, vel in eadem parte cerebri sint plura phantasmata: nam poterit Angelus applicare spirituum, in quo potissimum viget phantasma suæ intentioni utile, vel plures ex illis spiritibus, et disponere organum, et medium modo sibi accommodato: hæc enim omnia per varios locales motus fieri possunt.